

TÜRKİYE BIBLİYOGRAFYASI İLE İLGİLİ İKİ YAZI HAKKINDA

Abdülkadir SALGIR

Aşağıda okuyacağınız yazı, Kütüphaneler Genel Müdürü Abdülkadir Salgır'ın, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Kürsüsü Asistanı Dr. Meral (Şenöz) Alpay'ın **Yeni Yayınlar** dergisinde çıkmış iki yazısı ile ilgili görüşlerini yansıtmaktadır. TKDB, bir karşılaştırma imkânı sağlayabilmek için, Alpay'ın sözü edilen iki yazısını da bu yazı ile birlikte vermeği bir görev saymıştır. Söz konusu yazıları, bu yazının sonunda bulacaksınız.

Şimdiye kadar yayınlanmış ve yayınlanmakta olan ve şahıslar tarafından çıkarılan özel bibliyografyaların en ciddi ve en uzun ömürlüsü **Yeni Yayınlar**, aylık fikir, sanat ve bibliyografya dergisi'dir. Kendisine has bir düzen içerisinde yeni çıkan eserleri tanıtan bibliyografya, kitap sevenler için, okuma, kitap, kütüphane, bibliyografya v.b. konularda makaleler yayınlamak suretiyle de faydalı bir hizmet görmektedir. İlgili ile takibettiğimiz ve yeni çıkan kitapların bibliyografik künyelerini görebilmek için sayfalarını ayrı bir heyecanla çevirdiğimiz **Yeni Yayınlar**'ın son sayılarında Dr. Meral Alpay'ın «Milli

Bibliyografyalar»¹ ve «Milli Bibliyografyamız»² adlı baş yazıları dikkatimizi çekti. Kütüphanecilerimizin ve kütüphanelerimizde görev alacak olan Ankara ve İstanbul Üniversitelerinin Kütüphanecilik kürsülerinde yetişmekte olan genç meslektaşlarımızın faydalandıkları bu bibliyografya dergisinde yayınlanmış bulunan bahis konusu «Baş yazı»lar üzerinde biraz durmak istiyoruz. Sayın Dr. Alpay, milli bibliyografyalar ve **Türkiye Bibliyografyası (T.B.)** hakkında bilgiler verirken bazı yanlış hükümlere vardığı için, daha ziyade yetişmekte

(1) **Yeni Yayınlar**, 1969, XIV. cilt, 399, 426. s.

(2) **Yeni Yayınlar**, 1970, XV. cilt, 2. sayı, 39, 67. s.

olan genç kütüphanecileri düşünerek, böyle bir yazıyı hazırlamak mecburiyetini hissettik.

«Millî Bibliyografyalar» adlı başyazıda, millî bibliyografyalar şöyle tarif edilmektedir : «Bir ülkenin resmî sınırları içinde basılan bütün yayınları belli zaman aralıkları ile tanıtan kitap listelerine millî bibliyografya denir.» Bir millî bibliyografyanın tarifini, dünyanın gerçekten en iyi millî bibliyografyalarından birini yayınlamakta olan Millî Kütüphane Genel Müdürlüğü yetkilileri ile, Kütüphanecilik Kürsüleri yetkililerine bıraktıktan sonra biz konumuza dönelim. Sayın yazarın millî bibliyografya konusundaki fikirleri bu konu ile yeni ilgilenmekte olanları ve özellikle kütüphanecilik tahsili yapan gençleri yanıtlabilecek niteliktedir. Yayımlanmakta olan bir kısım millî bibliyografyalar muhteva bakımından verilen tarifin dışında kalmaktadır. Bazı ülkelerde millî bibliyografyalar, bir kısım tekrar basımları, bazı okul kitaplarını, belirli bir sayfadan az olan eserleri, ucuz yayınları, ve ayrı basımları almazlar. Bazı millî bibliyografyalar millî sınırlar dışına taşarlar, meselâ, **Bibliographie Nationale** (Belçika), Belçika sınırları dışında yaşayan Belçikalıların yurt dışında yayınlanan eserlerini de alır. Bir kısım millî bibliyografyalar dış memleketlerde kendi ülkeleri hakkında yazılan eserlere de yer verir. Ya-

yınlanan millî bibliyografyaların en mükemmellerinden biri olan **British National Bibliography**'de ucuz kitaplar, İrlanda devlet neşriyatı, Büyük Britanya Devletler Topluluğu devlet neşriyatının bir kısmı, broşürler, metin ihtiva etmeyen notalar, estamplar v.b. yer almaz. Yapılan tariften ve verilen örneklerden anlaşıldığı gibi, tariflerin kesin bir şekilde sınırlandırılmaları insanları hatalı sonuçlara götürebilmektedir.

«Özellikle kitapçılar, kütüphaneciler ve araştırmacılar tarafından yeni yayınları izlemek için kullanılırlar.» dedikleri millî bibliyografyalar, **British National Bibliography** de örneklerini gördüğümüz gibi, kısa fasılalarla, meselâ haftalık olarak yayınlanıyorsa kütüphanelerde, kitap seçiminde, sipariş edilecek kitapların fiyatlarının tesbitinde, bibliyografik künyelerin tespitinde ve sipariş edilen kitapların katalog fişlerinin önceden hazırlanmasında, konu numaralarının verilmesinde ve benzeri kataloglama çalışmalarında güvenilir kaynaklar olarak kullanılırlar.

«Millî Bibliyografyamız» adlı yazı hakkındaki görüşlerimiz : Burada Sayın yazarın **Türkiye Bibliyografyası**'ndan bahsederken üzerinde durdukları «3 aşama»ya ve muhtevası bakımından yurt içi ve milletlerarası değerlendirmelerine temas edeceğiz. 1928-1966 yılları arasında Türkiye Bibliyografyası

gerek yayınlanış biçimi, süresi ve tasnifi bakımından; gerekse «yayınlayanlar bakımından 3 aşama geçirmiştir:» denilmekte ve ilk merhale aşağıdaki cümlelerle ifade edilmektedir: **Türkiye Bibliyografyası**, «1928 - 1934 Harf Devrimi ile Derleme Kanununun (doğrusu, Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu'dur.) çıkışı arasında kalan zaman içinde Maarif Vekâleti Talim ve Terbiye Heyeti tarafından düzensiz sürelerle, basit listeler halinde yayınlanmıştır.» Biz burada «düzensiz sürelerle» yayınlanışını kabul ediyoruz; fakat «basit listeler halinde yayınlanmıştır.» sözünü kabul edemiyoruz. Bunu kabul etmekle, o günkü şartlar içerisinde öyle mükemmel bir bibliyografya çıkarımlar için büyük bir haksızlık etmiş oluruz. Bu «basit» denilen bibliyografyayı yerimizin müsaadesi nispetinde tanıtmaya çalışalım: «**Bibliyografya**» Türkiye'de çıkan kitap, gazete ve mecmualardan bahsetmek üzere Maarif Vekâleti Milli Talim ve Terbiye Heyeti tarafından çıkarılan neşriyat bültenidir adı ile ilgililerin istifadesine sunulan ve Sayın yazarın «... basit listeler» dediği bibliyografya, aslında üzerinde durulmağa değer bir çalışmadır. Bu bibliyografya, hazırlanış tekniği bakımından, muhtevası bakımından, tanıttığı yayınların gerektiği zaman yazarı ve eserin konusu hakkında okuyuculara geniş bilgiler vermesi bakımından, çeşitli vesilelerle yazarların bütün eser-

lerini izahlı olarak ilgililerin istifadesine sunması bakımından ve Türk harfleriyle yayınlanan ilk bibliyografyamız olması bakımından incelenmesi ve kütüphanecilerimizin tanımları gereken bir bibliyografyadır. Bu eser, söylenildiği gibi basit bir liste değildir. Bibliyografyanın ilk fasikülü, 1928 Aralık ayından 1930 Ekim ayına kadar olan süre içerisinde yayınlanmış kitap ve süreli yayınlardan bulunabilenlerini, belirli bir sisteme göre, yazar ve kitap adları için fihristler de vermek suretiyle düzenlemiştir. Kitapların bibliyografik künyeleri yazar adı, varsa akademik titri, çeviren, kitap adı, tercüme bir eser ise kitabın yabancı dildeki adı, sayfa sayısı, varsa metin harici resimler (sayfa adedi belirtilmek suretiyle), kitabın santimetre cinsinden eni ve boyu, basım kaydı, seri kaydı, nâşiri (yoksa matbaa adı), basıldığı şehir, basıldığı yıl, ve kitabın fiyatı verilmekte, ayrıca kitabın veya süreli yayının yanına bir yıldız konulmak suretiyle de bunların devlet neşriyatı oldukları belirtilmektedir. Önemli eserler de, gerektiğinde bir sayfaya yakın bilgi verilmek suretiyle tanıtılmaktadır. Bibliyografyada kitaplar: **Edebiyat** (roman ve küçük hikâye, şiir, tiyatro, Lâtin edebiyatı, İngiliz ve Amerikan edebiyatı, Fransız edebiyatı, İran edebiyatı, edebiyat tarihi, tenkit ve eserler); **Felsefe ve Tarihi**; **Filoloji ve Lenguistik**; **Güzel Sanatlar**; **İçtimai İlimler** (adalet ve ah-

lâk, hukuk ve kanunlar, ordu, bah- riye ve hava, istatistik); Pedagoji ve Tedris (alfabeler, kıraatler, gra- mer, coğrafya, din dersleri, fizik, kimya, hesap ve hendese, tabii ilim- ler, tarih, yurt bilgisi, ecnebi lisan- lar, bakalorya kitapları); Maliye; Ticaret; Sanayi ve Teknoloji; Saf İlim ve Tabiiyat (riyaziyat, fizik, kimya, hayvanat, nebatat, jeoloji); Tarih; Coğrafya ve Seyyahat; Tat- biki İlimler (baytarî ve ziraat, ame- lî bilgiler); Çocuk Kitapları; Halk Kitapları başlıkları altında ve ya- zar adlarına göre alfabe sırasına da konulmak suretiyle istifadeye su- nulmuştur. Böyle bir bibliyograf- yaya «basit listeler» denilmesinin büyük bir haksızlık olacağı kanaa- tindeyiz. Bibliyografyanın 1. cilt, 1. sayısının önsözü ile 90-95. sayfa- larındaki «Mecmualar ve Gazete- ler» ler» başlıklı bölümü ve 116-118. sayfalarda verilen yerli ve yaban- cı kaynak kitapların listesi, üzerin- de durulmağa değer incelemeler- dir.	1934	I—II	fasikül (ikisi bir ara da)
	1935	I—II	»
	1936	I—II	»
	1937	I—II	»
	1938	I—II	»
	1939	I—IV	»
	1940	I—IV	»
	1941	I—IV	»
	1942	I—IV	»
	1943	I—IV	»
	1944	I—XII	»
	1945	I—XII	»
	1946	I—XII	»
	1947	I—XII	»
	1948	I—XII	»
	1949	I—IV	»
	1050	I—IV	»
	1951	I—IV	»
	1952	I—IV	»
	1953	I—IV	»

T.B.'nin çıkışı ile yukarıdaki ifade arasında ne kadar fark oldu-
ğu gayet açıktır. Bu duruma göre
T.B. bazı yıllar aylık olarak çıkarıl-
dığı halde yıllık ciltler halinde ya-
yınlandığından bahsetmek biraz
haksızlık olmaz mı? «10'ar yıllık
toplu ciltler»e gelince: Bunlar,
1928 - 1938 iki cilt, ve 1939 - 1948 üç
cilt halinde yayınlanmıştır. 1948
den sonra 10 yıllık toplu ciltler
çıkılmamıştır.

T.B.'nin yazıda bahsedildiği şe-
kilde 1928 - 1934, 1934 - 1953 ve 1953-
1966 gibi, ileri sürülen sebeplere
göre, sunî olarak ayrılan «3 aş-
ma» sını kabul edemiyoruz. Sayın
yazar üçüncü aşama olarak bahset-

İkinci merhale olarak ele ali-
nan 1934 - 1935 yılları için, «... Der-
leme Müdürlüğü (doğrusu Bas-
ma Yazı ve Resimleri Derleme
Müdürlüğü'dür) tarafından hazırlanıp yayınlanan Millî Bibli-
yografya (aslı Türkiye Bibliyograf-
yası'dır.) yıllık ciltler ve 10'ar yıl-
lık toplu ciltler halinde yayınlan-
mıştır.» denilmektedir **Türkiye**
Bibliyografyası'nın belirttiikleri dev-
re içerisindeki yayımlanmış şekli şö-
yledir :

tikleri 1953 yılından sonraki devre-
de **T.B.'nin** «... üçer aylık fasikül-
ler halinde çıkarılmakta, Dewey
Onlu tasnif sistemine göre hazırlan-
ılmakta..» olduğunu belirtmekte-
dirler. **T.B.'nin** 1953 yılı I. fasikülü-
nün önsözünü inceleyecek olursak,
Basma Yazı ve Resimleri Derleme
Müdürü Sayın Türker Acaroğlu'
nun **T.B.'nda Evrensel Onlu Sınıflandırma'nın** kendileri tarafından yapılan tercümesinin kullanılacağından bahsettiğini, ve fasikülün 10-59. sayfalarında sözü edilen sınıflandırma tablosunun «Evrensel Onlu Sınıflandırmanın Kısaltılmış Tablosu» başlığı altında yer aldığını görürüz. **T.B.**, 1958 yılının I. fasikülünden itibaren, Önsöz'ün 3. paragrafında belirtildiği gibi, **Dewey Onlu Tasnif Sistemi'ne** göre sınıflandırılmaya başlanmıştır. Halen bibliyografik künyelerin sınıflandırılması için aynı sistem uygulanmaktadır. Bundan da anlaşılacağına göre **T.B. Dewey Onlu Tasnif sistemini** 1953 yılında değil, 1958'de uygulamaya başlamıştır.

Sayın yazar, «... Harf Devrimi, Derleme Kanunu, Derleme Müdürlüğünün kuruluşu, Millî Kütüphanenin ve Bibliyografya Enstitüsünün kuruluşu, Avrupa'da kütüphaneci yetiştirilmesi gibi olaylar Türkiye Bibliyografyasının fizikî yapısında yansımaktadır.» demektedirler. Burada her halde «Fizikî Yapı» yerine «muhteva» veya «tertîp ve düzen» demek istemiş olsalar gerek.

«Muhteva bakımından değerlendirme» meselesine gelince: «Türkiye Bibliyografyasında 1928-1966 yıllarında listelenmiş olan 101.528 kitabı konulara göre ayırırsak şöyle bir durumla karşılaşırız: (7027 risale ve broşür ayırımın dışında kalmıştır.» denilmekte, ve **Dewey Onlu Sınıflandırma'ya** göre her konuya isabet eden eserlerin miktarları yazıldıktan sonra, «Demek ki, Türkiye'de 38 yıl içinde, topluma yaklaşık olarak 100.000 kitap sunulmuştur. Ortalama olarak yılda 2700 kitap eder ki, bugün yer yüzünde her yıl 400.000 cilt kitap yayınlandığı düşünülürse yurdumuzda kitap üretiminin ne kadar düşük olduğu ortaya çıkar.» şeklinde bir de hükme varılmış. 38 yıllık fikir ürünü-müzün (1928-1966), yıllık ortalaması olan 2700 çeşit eseri «bu gün yer yüzünde her yıl» yayınlanan 400.000 çeşit kitapla mukayese ederek «yurdumuzda kitap üretiminin ne kadar düşük olduğu ortaya çıkar.» şeklinde bir hükme varmak isabetli bir görüş değildir. Eğer bütün dünya yayınının da 38 yıllık ortalaması alındıktan sonra yapacakları bir mukayese ile böyle bir hükme varmış olsa idiler, kendilerini bir dereceye kadar haklı görebilirdik. Yurdumuzda yayın hareketleri yıldan yıla önemli gelişmeler kaydetmektedir. Memleketimizde 1966 yılında 4965 çeşit eser yayınlanmış ve bu miktar 1967'de 6219'a yükselmiştir. Sayın yazar böyle bir mukayeseyi komşu ülkelerle meselâ,

Yunanistan, Bulgaristan, İran, Irak ve Suriye ile yapmış olsa idi ne kadar ileri ve üstün bir durumda olduğumuz ortaya çıkardı. UNESCO tarafından yayınlanmakta olan *Statistical Yearbook 1968'e* göre 1967 yılında dünyamızda yayınlanan kitap sayısı (bir kısım ülkelerin 1966 yılı istatistikleri verilmektedir.) ile memleketimizde yayınlanan eserleri sayı bakımından mukayese etmek suretiyle durumumuzun Sayın Dr. Arpay'ın belirttikleri gibi olmadığını göstermek istiyoruz. 1967 yılında dünyada 63 ülkede (Birleşik Arap Cumhuriyetine dahil olan ülkelerin yayınları tek bir ülkenin yayını gibi gösterilmiştir.) 401.764 çeşit kitap yayınlanmıştır. Verilen rakamlara göre her ülkeye ortalama olarak 6375 kitap isabet etmektedir. Bizde 1967 yılında 6219 eser çıkmış olduğuna göre, dünya yayın ortalaması kadar eser yayınlamış olduğumuzu rahatlıkla söyleyebiliriz. Diğer taraftan bir derecelendirme söz konusu olursa, bu durumda da 12. sırayı muhafaza ettiğimizi iftiharla söyleyebiliriz. Bu durumu rakamlarla da belirtelim :

1	Rusya	74.081	Çeşit eser
2	Amerika B.D.	58.877	
3	Japonya	30.451	
4	İngiltere	29.564	
5	Almanya	29.524	
6	İspanya	19.380	
7	Fransa	19.021	
8	Holanda	11.262	
9	Hindistan	10.617	

10	Polonya	9.694
11	Çekoslovakya	8.079
12	Türkiye	6.219

Rusya hariç komşu ülkelere göre durumumuz.

1	Türkiye	6.219
2	Bulgaristan	3.754
3	Birleşik Arap Cumhuriyeti	1.819
4	Yunanistan	1.237
5	İran	985

Değerlendirmeleri ilmi esaslara dayanarak yapmak bizi daha salim sonuçlara ulaştıracaktır.

38 yılda hangi konularda ne kadar eserin yayınlandığını gösteren rakamlar incelenince, sosyal ilimler konusunda diğer konulara nazaran daha fazla eser çıktığı görülür. Başyazı'da verilen rakamlar 38 yılda sosyal ilimler konusunda çıkan kitapların toplamıdır; ve sosyal ilimler konusunda yayınlanan kitaplardaki artışı göstermemektedir. Buna rağmen Sayın yazar bu verdiği rakamlardan, «Sosyal bilimlerdeki kitap sayısının artmasının diğer bir sebebi de bu konuların gençlik tarafından öğrenilmesi ve gençliğin bu konuların problemleriyle ilgilenmesidir.» şeklinde bir hüküm çıkarmaktadır. Bu, mantık kurallarına uymamaktadır. Sosyal ilimler konusunda çıkan 38 yıllık yayın toplamı ile bugünkü gençliğin bu konuya karşı olan ilgisi arasında bir münasebet kurmak ilmi bir görüş olmasa gerek. Ancak, 10 - 15 sene önceki sosyal ilimler konu-

sunda çıkan kitapların miktarı ile son yılların yayınları, yıllara göre alınmak suretiyle, diğer konulardaki yayın artışları ile orantılı olarak mukayese edilirse bir fikir edinmek mümkün olabilir. Kaldı ki **De-wey Onlu Sınıflandırma**'daki sosyal

ilimler sözü ilmi bir ifade değildir. Bir takım sosyal olayların kendilerine has araştırma metodları varken böyle ilmi olmayan metodlarla önemli meseleleri çözümlenmeye çalışmak insanları böyle yanlış yollara götürüyor.

Dr. MERAL ALPAY'IN A. SALGIR'IN MAKALESİNE KONU OLAN YAZILARI

MİLLÎ BİBLİYOGRAFYALAR

Bir ülkenin resmî sınırları içinde basılan bütün yayınları belli zaman aralıkları ile tanıtan kitap listelerine millî bibliyografya denir. Özellikle kitapçılar, kütüphaneciler ve araştırmacılar tarafından yeni yayınları izlemek için kullanılırlar. Ayrıca, bir ülkenin tüm yayın ve basım hayatını yansıtmaları bakımından da o ülkedeki kitap ticareti ve yayım hayatı ile ilgili birçok istatistikî çalışmalara kaynak olurlar. Bunun için de tanıttıkları eserlere ait bibliyografik bilgileri ilk elden, belli katalog kurallarına uygun ve belli bir sınıflandırma düzeni içinde vermek zorundadırlar. Yani millî bibliyografyaların iç ve dış yapısı, amaca uygun olan bir takım kural ve kararlarla önceden tesbit edilir.

Millî bibliyografyalara bir ülke sınırları içinde basılmış her şeyin alınması gerektiği konusunda bütün dünya beraberdır. Buna karşılık değişik şekillerde çoğaltılmış düşünce ürünlerinin (harita, nota, nadir baskılar, sanat baskıları v.b.) millî bibliyografyalara alınıp alınmaması konusunda henüz çeşitli görüşler çatışmaktadır.

Bugün yeryüzünde millî bibliyografyalar, genellikle, millî kütüphaneler tarafından yayınlanırlar. Millî kütüphaneler Derleme Kanunu sayesinde ülkelerinde basılan her eserden birer nüshayı ücretsiz olarak ele geçirirler ve bu nüshalarla millî bibliyografyayı hazırlarlar. Fakat bazı ülkelerde, örnek olarak A.B.D. ve B. Almanya'da, Millî Bibliyografya özel teşebbüs tarafından çıkartılmaktadır.

Bir millî bibliyografyanın tarihi gelişmesini incelemek, bir bakıma o ülkedeki kütüphanecilik ve bibliyografya çalışmalarını incelemek demektir. Çünkü millî bibliyografyalar, ülkenin iyi kütüphanecileri veya bibliyografılarından ve millî kataloglama kurallarına uygun olarak hazırlanırlar. Sınıflandırma sistemleri de millî sınırlar içinde ve dışında kullanışlı olabilecek şekilde seçilir.

Millî bibliyografyaları içerik bakımından incelemek ise insanı o milletin beyinin içine götürür. İnsanların düşünceleri kendilerinden sonrakilere yazı ile iletildiğine göre, bir milletin yazılı ürünlerinin tümünün listesi olan millî bibliyog-

rafyalarda o milletin düşüncelerinin kitaba, dergiye v.b. belgelere aktarılmış kısmını bulmak mümkündür.

İşte biz gelecek yazımızda Türk bibliyografyasını, iç ve dış yapı bakımından kısaca inceleyerek bir yandan Türkiyedeki kütüphanecilik, katalog ve bibliyografya çalışmalarını tesbit edecek, diğer yandan da milli bibliyografyamızın içine aldığı 1928-1966 yılları arasında Türk halkına hangi konularda kaç kitap sunulduğunu tesbit edeceğiz.

Daha ilgi çekici bir araştırma ise «bu kitaplar kaç kişi tarafından satın alındı ve kaç kişi tarafından okundu» konusunda yapılabilirdi. Fakat bu araştırma milli bibliyografya dışı, kaynak ve istatistikler gerektirdiği için, yazımızın sınırları dışında bırakılmak zorunda kalmıştır.

MİLLÎ BİBLİYOGRAFYAMIZ*

Türkiye'de milli bibliyografya düşüncesi, tıpkı Millî Kütüphane fikri gibi bütün milli kıpırdanışların yoğunlaştığı II. Abdülhamit devrinde ortaya atılmışsa da, fikrin gerçekleşmesi Cumhuriyet devrinde Mustafa Kemâl zamanında olmuştur.

Türkiye Bibliyografyası bugün Millî Kütüphaneye bağlı Bibliyografya Enstitüsü tarafından üç aylık fasiküller halinde, aşağı yukarı bir yıllık bir gecikme ile yayınlanmaktadır. Genel karakterli, milli, süreli ve sistematik tasnifli ilk Türk bibliyografyasıdır.

1928-1966 yılları arasında Türkiye Bibliyografyası gerek yayınlanmış biçimi, süresi ve tasnifi bakımından; gerekse «yayınlayan»lar bakımından 3 aşama geçirmiştir :

1) 1928-1934, Harf Devrimi ile Derleme Kanununun çıkışı arasında kalan zaman içinde Maarif Vekâleti Talim ve Terbiye Heyeti tarafından düzensiz sürerlerle, basit listeler halinde yayınlanmıştır.

2) 1934-1953. Bu süre içinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Derleme Müdürlüğü tarafından hazırlanıp yayınlanan Millî Bibliyografya, yıllık ciltler ve 10'ar yıllık toplu ciltler halinde yayınlanmıştır. Evrensel Onlu Tasnif sistemi ile tasnif edilmiş olan bibliyografyamızın sadece tasnif sistemi değil, kataloglama kuralları ve dizgi tekniği de üçüncü aşamadakilerden farklıdır.

3) 1953 yılından bu yana Millî Kütüphane Bibliyografya Enstitüsü tarafından yayınlanmaya devam edilen Türkiye Bibliyografyası üçer aylık fasiküller halinde çıkarılmakta, Dewey Onlu Tasnif Düzenine göre hazırlanmakta ve 1957 yılında Millî Kütüphane için hazırlanmış olan kataloglama kuralları ile de bibliyografik künyelerin tesbiti ve fişe alınırları yapılmaktadır (Bu kurallar, milli kurallar topluluğu olarak düşünülmüş, fakat her kütüphanede henüz uygulama alanı bulamadığı için milli olamamıştır.) Kataloglama kuralları, tasnif sistemi ve dizgi tekniğinde nisbeten bir durulma görülen milli bibliyografyamız henüz günü gününe yetiştirilmediği için kendisinden beklenen yararı büyük ölçüde ger-

*Yeni Yayınlar, XV, 2 (Şubat 1970), 39-67.

çekleştirememektedir. Özetlersek : Harf Devrimi, Derleme Kanunu, Derleme Müdürlüğünün Kuruluşu, Millî Kütüphanenin ve Bibliyografya Enstitüsünün Kuruluşu, Avrupada kütüphaneci yetiştirilmesi gibi olaylar Türkiye Bibliyografyasının fiziki yapısında yansımaktadır.

Muhteva bakımından değerlendirme :

Türkiye Bibliyografyasında 1928 - 1966 yıllarında listelenmiş olan 101528 kitabı konulara göre ayırırsak şöyle bir durumla karşılaşırız : (7207 risale ve broşür ayırımın dışında kalmıştır.

Sosyal ilimler	30280	Nazari ilimler	4258
Edebiyat	19291	Güzel sanatlar	4048
Tatbiki ilimler	14838	Din	3503
Genel konular	7721	Filoloji	2520
Tarih	6204	Felsefe	1658

Demek ki, Türkiye'de 38 yıl içinde, topluma, yaklaşık olarak 100.000 kitap sunulmuştur. Ortalama olarak yılda 2700 kitap eder ki, bugün yeryüzünde her yıl 400.000 cilt kitap yayınlandığı düşünülürse, yurdumuzdaki kitap üretiminin ne kadar düşük olduğu ortaya çıkar.

Bu 100 bin kitabın büyük bir kısmı sosyal ilimlerle ilgilidir. Bunun en önemli sebebi toplumumuzun 1920 ile 1930 arasında başlattığı devrimlerdir. Cumhuriyetin kuruluşu ile gelen yeni hukuk düzeni, kadın hakları, harf devrimi v.b. devrimlerin yayılması ve tutulması için bu alanda bilgi alış-veriş gerekmış ve ağır ağır toplumun satınalma gücünün artması ile bu alış - veriş gerçekleşmiştir.

Sosyal bilimlerdeki kitap sayısının artmasının diğer bir sebebi de bu konuların gençlik tarafından öğrenilmesi ve gençliğin bu konuların problemleri ile ilgilenmesidir.

Diğer bilim dallarındaki yayın sayısı 38 yıl gibi uzun bir zaman için gerçekten çok azdır. Hele bunların bir kısmının bilimsel olmadığı düşünülürse durum çok daha ürkütücü olmaktadır.

Bu kitaplar hangi şehirlerde basılmaktadır? İlk akla gelen cevap, şüphesiz yazarı, matbaası ve okuyucusu çok olan şehirlerde demek oluyor. Yalnız aşağıdaki istatistiğe göz attığımız zaman, basımevi sayısının çok büyük bir etken olmadığı görülüyor.

Şehir adı	Kitap sayısı	Basımevi sayısı	Şehir adı	Kitap sayısı	Basımevi sayısı
İstanbul	70672	421	Bitlis	1	3
Ankara	26352	171	Nevşehir	1	4
İzmir	4202	173	Siirt	1	4

En az ve en çok kitap basan şehirler arasında seçtiğimiz bu örnekler bize kitap ticareti alanında 1928-1966 yıllarında basılan kitapların patronluğunu İstanbulun henüz elinde tuttuğunu, büyük bir farkla Ankara'nın onu izlediğini, basımevi sayısı Ankara'dan fazla olduğu halde İzmir'in çok gerilerde kaldığını, bazı şehirlerde ise 38 yılda ancak bir tek kitap basıldığını göstermektedir.

Canlı bir kitap ticareti isteniyorsa şehirlerin, iktisadi güçlerini arttırmak ve onları üretici sanayi dallarında geliştirmek gerekir. Çünkü bugün yeryüzünde en çok kitap basan ülkelerin en bariz ortak vasıfları sanayi devrimini yapmış ve iktisadi güçlerini artırmış olmalarıdır. Bu konuda Unesco'nun «Statistical Yearbook 1965» ve diğer yıllıklarında yeterli bilgi verilmiştir.